

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.9.41>

УДК 334:330.322:005.591.6

М. І. Іоргачова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку, Одеський національний економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1933-6447>*

О. М. Ковальова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Національний університет «Одеська політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2080-1150>*

ІННОВАЦІЙНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ КОМПАНІЇ

M. Iorgachova,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management and Stock Market,
Odesa National Economic University*

O. Kovalova,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit,
Odesa Polytechnic National University*

INNOVATIVE INVESTMENTS AS AN IMPORTANT COMPONENT OF A MODERN COMPANY'S INVESTMENT POLICY

У статті досліджено важливість здійснення в сучасних умовах українськими компаніями інвестиційно-інноваційної діяльності, оскільки дана діяльність здійснюється не в повному обсязі. Формуючи свою загальну

інвестиційну політику компанії спираються на традиційні джерела та інструменти щодо залучення фінансових ресурсів для інвестування інноваційної діяльності. Інвестиції є ключовою умовою існування та конкурентоспроможності компанії як на відчизняному так й міжнародному ринках. Вони впливають на її діяльність та займану позицію на ринку, ставлення до компанії існуючих та потенційних контрагентів та партнерів, забезпечують рух компанії в напрямку розвитку та подолання перешкод зовнішніх факторів впливу. Нестача інвестиційних ресурсів негативно впливає на діяльність та розвиток будь-якого суб'єкта господарювання та породжує питання пошуку їх джерел та залучення на більш прийнятних умовах. Існує багато праць вчених, які детально розглядали питання інвестицій та є ґрунтовними та змістовними, однак у швидко змінюваному світі інвестиції не є сталими і також потребують подальшого вивчення з урахуванням умов сьогодення. Так, розглядаючи існуючі класифікації інноваційних інвестицій авторами було зазначено наявність певної прогалини та запропоновано додати до існуючих класифікацій фінансові інноваційні інвестиції, які надали б компаніям змогу щодо створення нових прийнятних для інвесторів інструментів вкладення капіталу та одночасного вирішення проблеми пошуку джерел фінансових ресурсів для інвестування інноваційної діяльності. Передбачається що данні фінансові інноваційні інвестиції будуть пов'язані з фінансовим інжинірингом, тобто створенням нових фінансових інструментів, які б задовольняли сучасні потреби потенційних інвесторів. Використання фінансового інжинірингу щодо фінансового забезпечення інноваційної діяльності, на думку авторів, одночасно може вирішити як проблему створення нового фінансового інструменту залучення інвестиційних ресурсів, який враховує сьогоденні тенденції та певні фактори впливу, так й проблему пошуку джерел – оскільки вже створюючи цей новий фінансовий інструмент, він матиме попит серед тих категорій інвесторів, для яких умови за ним є прийнятними.

The article examines the importance of investment and innovation activities by Ukrainian companies in the current conditions, since these activities are not carried out in full. In formulating their overall investment policy, companies rely on traditional sources and instruments for attracting financial resources for investment and innovation. Investments are a key condition for a company's existence and

competitiveness in both domestic and international markets. They affect its operations and market position, the attitude of existing and potential counterparties and partners to the company, and ensure that the company moves towards development and overcomes obstacles posed by external factors of influence. The lack of investment resources negatively affects the activities and development of any business entity and raises the issue of finding their sources and attracting them on more acceptable terms. There are many works of scholars that have considered the issue of investment in detail and are thorough and meaningful, but in a rapidly changing world, investments are not sustainable and also require further study, taking into account the current conditions. Thus, considering the existing classifications of innovative investments, the authors pointed out the existence of a certain gap and proposed to add financial innovative investments to the existing classifications, which would enable companies to create new instruments of capital investment acceptable to investors and simultaneously solve the problem of finding sources of financial resources for investing in innovative activities. It is assumed that these financial innovation investments will be associated with financial engineering, i.e. the creation of new financial instruments that would meet the current needs of potential investors. The use of financial engineering for the financial support of innovation, according to the authors, can simultaneously solve both the problem of creating a new financial instrument for attracting investment resources, which takes into account current trends and certain factors of influence, and the problem of finding sources - since, having already created this new financial instrument, it will be in demand among those categories of investors for whom the conditions for it are acceptable.

Ключові слова: *інноваційні інвестиції, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, фінансові ресурси, фінансові інноваційні інвестиції.*

Keywords: *innovative investments, investment activity, innovative activity, financial resources, financial innovative investments.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Діяльність сучасної компанії не можлива без здійснення нею інвестицій у різноманітних формах. Практична реалізація процесу здійснення інвестиції представляє собою інвестиційну

діяльність компанії. Інвестиції є однією з ключових умов існування та конкурентоспроможності компаній як на вітчизняному так й міжнародному ринках. Вони впливають на діяльність самої компанії та її позиції в навколишньому середовищі, ставленні до компанії існуючих та потенційних контрагентів та партнерів, забезпечують рух компанії в напрямку розвитку та подолання перешкод зовнішніх факторів впливу. Нестача інвестиційних ресурсів негативно впливає на діяльність та розвиток будь-якого суб'єкта господарювання та породжує питання пошуку їх джерел та залучення на більш прийнятних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи питання інвестицій як правило відмічають передусім різноманітність їх форм в залежності від ознаки класифікації. Багато вчених приділили увагу вивченню питань інвестицій, їх класифікації та інвестиційної діяльності, серед них: Селіверстова Л.С. [2], Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. [3], інші вчені зосередили свою увагу на інвестуванні іноваційної діяльності та її сутності Алейнікова О.В., Притула Н.М. [4], Заїка С., Грідін О., Заїка О. [7], Харків П.С. [11], Schaeffer Ch. [12] та інші. Однак, хотілося б зупинитися більш детально на одній з форм інвестицій – це іноваційні інвестиції та їх роль в процесі діяльності компанії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даної статті – на основі узагальнення теоретичних аспектів та аналізу сучасного стану інвестиційно-іноваційної діяльності українських компаній удосконалити існуючу класифікацію іноваційних інвестицій, проаналізувати стан фінансування іноваційної діяльності в Україні та виявити можливий напрям щодо сприяння фінансового забезпечення іноваційної діяльності.

Для досягнення даної мети було поставлено такі завдання: систематизувати існуючі класифікації іноваційних інвестицій та надати удосконалену класифікацію, яка включає «фінансові іноваційні інвестиції»; проаналізувати сучасний стан фінансового забезпечення інвестиційно-іноваційної діяльності на українських підприємствах та зробити висновки про важливість та

необхідність пошуку напрямку фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні; виявити можливий напрямок щодо сприяння фінансового забезпечення інноваційної діяльності українських компаній завдяки використанню фінансового інжинірингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційне інвестування представляє собою одну з форм інвестування, яка здійснюється з метою впровадження певних досягнень у виробництво та соціальну сферу з метою досягнення певного соціально-економічного ефекту. Особливістю інноваційного інвестування є наявність інновації, яка має місце в процесі здійснення інноваційних інвестицій.

Сутність терміну «інновація» залежить від об'єкта дослідження, конкретної цілі дослідження. Інновація – це процес перетворення наукової ідеї або технічного винаходу на практично використовуваний продукт або послугу, що приносить дохід. Цей процес також передбачає внесення техніко-економічних та інших змін у соціальне середовище. Інновація успішна, якщо вона задовольняє потреби ринку, має елемент новизни і приносить прибуток виробникові. Вона являє собою результуючий кінцевий продукт здійснення інноваційної діяльності, який проявляється у вигляді створення нового або вдосконаленого існуючого технологічного процесу, продукту (послуги), нового підходу до надання певних послуг та інше.

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Інноваційні інвестиції – це частина (одна з форм інвестицій) загальної інвестиційної політики компанії, тобто одна з новітніх форм інвестування, які ще іноді називають креативними інвестиціями.

Процес безпосереднього вкладення капіталу в нововведення, що призводить до якісних або кількісних змін в діяльності компанії і є

інноваційною діяльністю – це підготовка, обґрунтування, реалізація та контроль за впровадженням інновацій. Звісно, інноваційна діяльність пов'язана з інвестиційною діяльністю компанії, оскільки обсяг спрямованих інвестиційних ресурсів в інновації визначають масштаби здійснення інноваційної діяльності, тому дуже часто говорять про інвестиційно-інноваційну діяльність компанії.

Інноваційна діяльність полягає у використанні і економічному впровадженні певних досягнень, наукових досліджень або розробок для представлення на ринку нових продуктів та послуг, які є конкурентоспроможними у сучасному середовищі.

Що стосується визначення «інноваційної діяльності» в чинному законодавстві України, то відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність»: інноваційна діяльність – це одна із форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [1]. На рис. 1 наочно зображено місце інноваційних інвестицій в загальній інвестиційній політиці компанії.

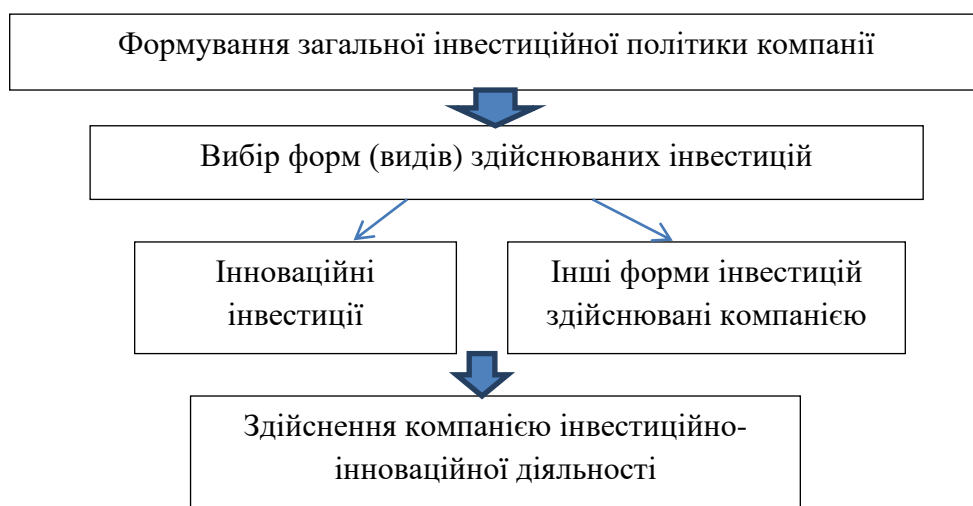

Рис. 1. Місце інноваційних інвестицій в загальній інвестиційній політиці компанії

Джерело: складено авторами

Інвестиційна політика – це складова частина загальної економічної політики підприємства, що проводиться у вигляді встановлення структури і масштабів інвестицій, напрямів їх використання, джерел отримання з

урахуванням необхідності в інвестиціях. Вона пов'язана з регулюванням процесу розробки та реалізації інвестиційних рішень підприємства, що є запорукою його сталого розвитку оскільки націлена на забезпечення виживання підприємства в складному ринковому середовищі, на досягнення ним фінансової стійкості та створення умов для майбутнього розвитку. Інвестиційна політика формується за певними напрямками інвестиційної діяльності підприємства, які потребують забезпечення найбільш ефективного управління для досягнення головної стратегічної цілі цієї діяльності [2].

В залежності від того, яка інновація є основою здійснення інноваційних інвестицій розрізняють декілька їх видів (рис. 2).

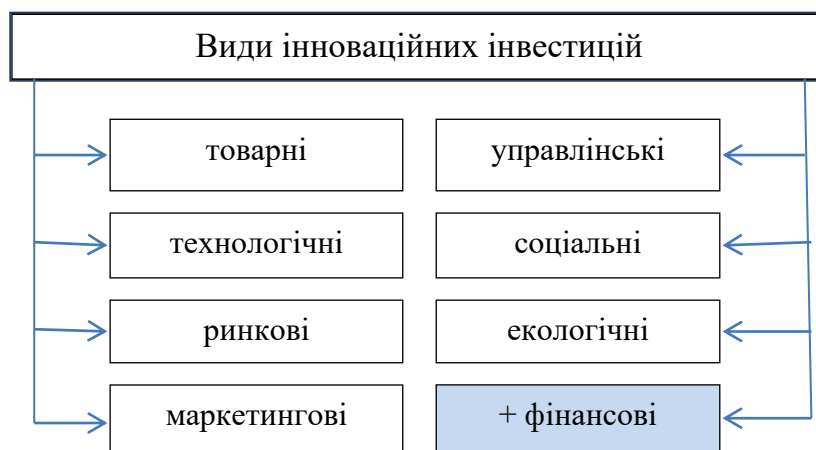

Рис. 2. Види інноваційних інвестицій

Джерело: складено та удосконалено авторами [3; 4; 5].

Кожна з наведених видів інноваційних інвестицій з назви розкриває свою сутність: якщо має місце створення нового продукту – це товарні; використання нового методу на виробництві пов'язано з технологічним видом інноваційних інвестицій; поява нового ринку послуг (товарів) – це ринкові; якщо має місце маркетингові процеси – маркетингові інноваційні інвестиції; зміни пов'язані із структурою управління компанією – управлінські; впровадження заходів пов'язаних із покращенням життя населення – соціальні; заходи з охорони навколишнього середовища відображають екологічні інноваційні інвестиції. Ця класифікація інноваційних інвестицій не є вичерпною, та в різних джерелах можна зустріти також й інші їх види.

На нашу думку, доцільно було б доповнити дану класифікацію таким видом інноваційних інвестицій як фінансові інноваційні інвестиції, які здійснюються при створенні нових фінансових інструментів оскільки це питання також є важливим та актуальним на даний час.

Саме інвестиції спрямовані на створення нових фінансових інструментів для залучення фінансових ресурсів компаніями впливає на обсяг наявних в них потенційних інноваційних інвестицій. Тобто, ми маємо прямий зв'язок між фінансовими інноваційними інвестиціями та здійсненням компаніями інноваційної діяльності, оскільки їх наявність дозволяє залучити необхідні фінансові ресурси, які надалі можуть бути спрямовані на інновації (рис.3).

Рис. 3. Послідовність розв'язання проблеми нестачі фінансових інструментів для інвестування інноваційної діяльності

Джерело: складено авторами

Необхідно звернути увагу на те, що розширення інструментів фінансування інновацій, одночасно може вирішити першу частину проблеми зображену на рис. 3 – нестачі джерел фінансування інновацій, оскільки в сучасних умовах існуючі традиційні джерела фінансування інноваційної діяльності є недостатніми для їх ефективного просування, а поява в наявності прийнятних фінансових інструментів для здійснення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності компанії призведе до відповідного попиту на них потенційних інвесторів, які володіють певним об'ємом фінансових ресурсів.

Виходячи з проведених досліджень, можна зробити висновок про те, що обсяг фінансування інноваційної діяльності є недостатнім (рис. 4), а основним джерелом фінансування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств виступають переважно власні фінансові джерела (рис. 5).

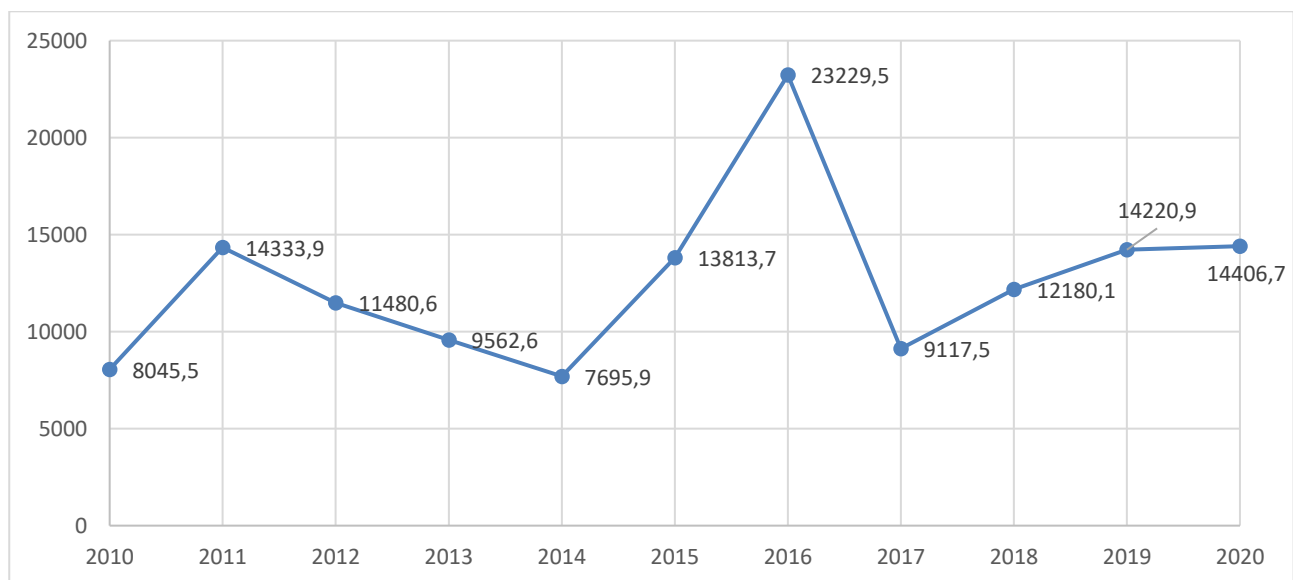

Рис. 4. Динаміка витрат на інновації промисловими підприємствами України, млн.грн.
Джерело: сформовано на основі [6].

Отже, актуальним є питання збільшення частки державної участі у фінансуванні інноваційної діяльності підприємств України та залучення іноземних інвестицій [7].

Обсяги залучення іноземних інвестицій в Україні нині недостатні через нестабільне та інвестиційно несприятливе економічне становище, пов'язане з нестабільністю валюти, воєнним станом в країні та групою інших чинників, що спричиняє непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів.

Рис. 5. Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України до загального обсягу витрат на інновації, %

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [6].

Якщо розглядати дане питання на світовому рівні, то треба відмітити про значний наявний потенціал нашої держави щодо руху в даному напрямку (рис. 6).

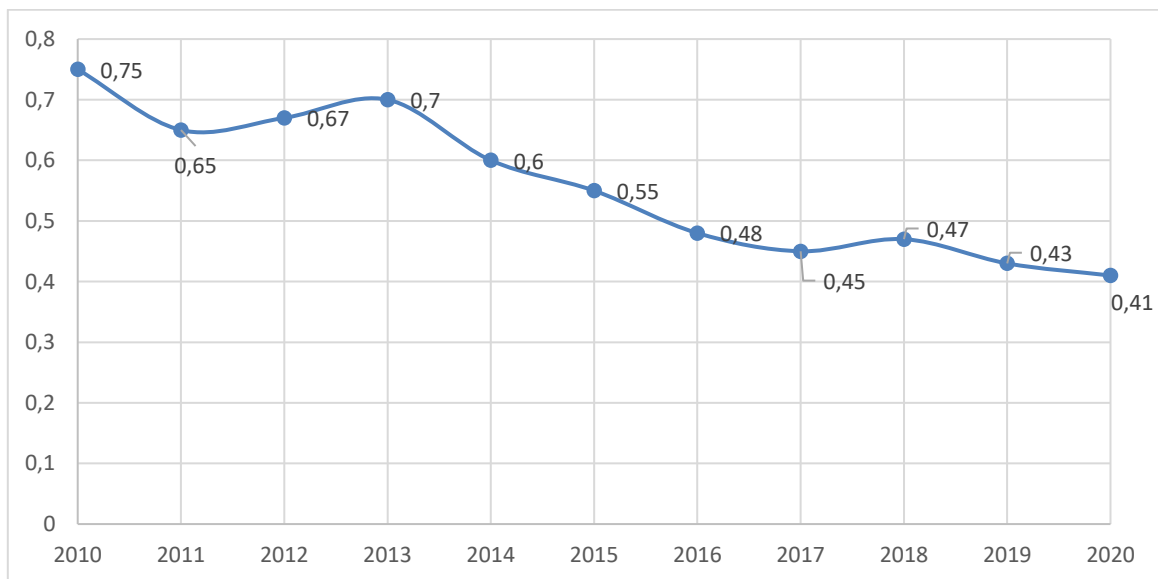

Рис. 6. Динаміка частки витрат на дослідження та розробки в Україні до ВВП, %

Джерело: сформовано на основі [8].

Як видно з рис. 6 частка витрат на виконання досліджень та розробок в Україні до ВВП за період з 2010 по 2020 роки була незначною, а також починаючи з 2014 року прослідковується чітка тенденція до її зменшення, що свідчить про наявний невикористаний інноваційний потенціал нашої країни.

Україна у 2023 році займала 55 місце у рейтингу за глобальним індексом інновацій (рис. 7).

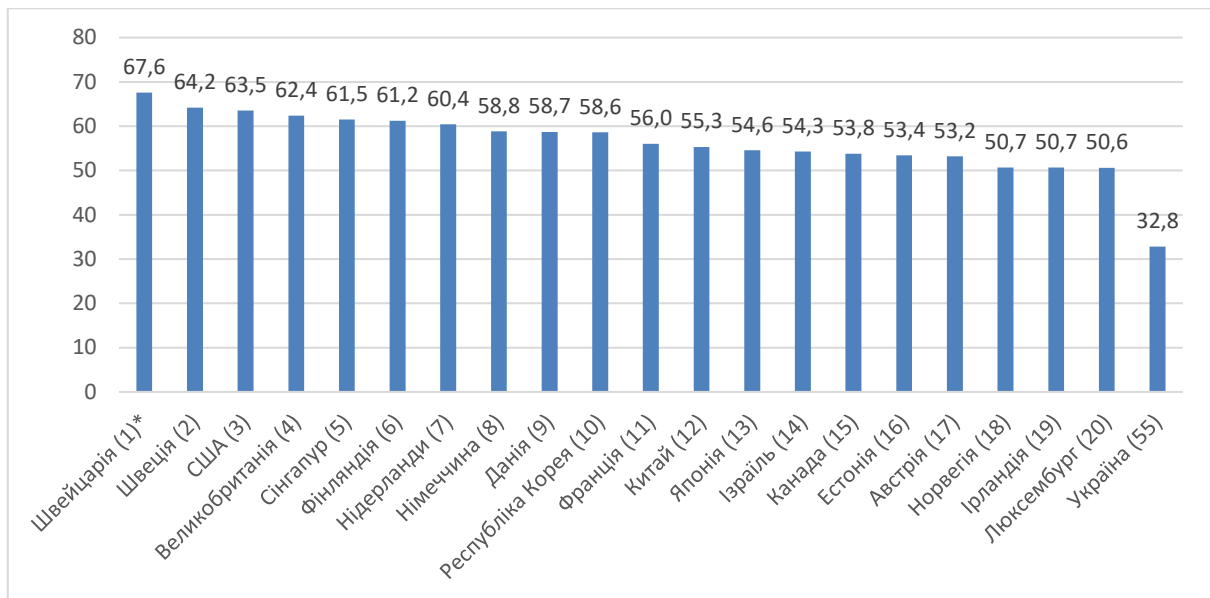

Рис. 7. Топ 20 країн за глобальним індексом інновацій та Україна у 2023 році

* - у дужках вказано місце країни у загальному рейтингу

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними [9].

За даним показником починаючи з 2011 року стабільно лідером є Швейцарія, що стосується України, то вона займала 55 місце в рейтингу у 2023 році (у 2022 році – 57 місце, у 2021 році – 49 місце, у 2020 році – 45 місце, у 2019 році – 47 місце, у 2018 році – 43 місце) [3, с. 114; 9].

Якщо враховувати за групою країн щодо рівня доходу, то в даному випадку Україна займає третє місце у відповідній групі (табл. 1).

Таблиця 1. Рейтинг Global Innovation Index 2023 для топ 10 найкращих економік залежно від групи доходу

Країни з високим рівнем доходу (всього 48)	Країни з рівнем доходу вище середнього (всього 36)	Країни з рівнем доходу нижче середнього (загалом 37)	Країни з низьким рівнем доходу (загалом 12)
1 Швейцарія (1)	1 Китай (12)	1 Індія (40)	1 Руанда (103)
2 Швеція (2)	2 Малайзія (36)	2 В'єтнам (46)	2 Мадагаскар (107)
3 США (3)	3 Болгарія (38)	3 Україна (55)	3 Того (114)
4 Велика Британія (4)	4 Туреччина (39)	4 Філіппіни (56)	4 Замбія (118)
5 Сінгапур (5)	5 Таїланд (43)	5 Індонезія (61)	5 Уганда (121)
6 Фінляндія (6)	6 Бразилія (49)	6 Іран (62)	6 Буркіна-Фасо (124)
7 Нідерланди (7)	7 Російська Федерація (51)	7 Монголія (68)	7 Ефіопія (125)
8 Німеччина (8)	8 Сербія (53)	8 Марокко (70)	8 Мозамбік (126)
9 Данія (9)	9 Північна Македонія (54)	9 Туніс (79)	9 Гвінея (128)
10 Республіка Корея (10)	10 Маврикій (57)	10 Узбекистан (82)	10 Малі (129)

* - у дужках вказано місце країни у загальному рейтингу

Джерело: сформовано на основі [9].

Інвестуючи в інновації завдяки певних нових фінансових інструментів, компанія має змогу залучати інвесторів для отримання нею необхідних

фінансових ресурсів та спрямовувати їх на інновації (здійснювати інноваційну діяльність). У разі ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності компанія отримає додатковий прибуток, який й надалі може бути використаний для здійснення подальшої інноваційної діяльності.

Особливий інноваційний характер застосування фінансового інжинірингу дозволяє створити (конструювати) різноманітні інноваційні фінансові інструменти інвестування, що забезпечить врахування всіх чинників впливу (створення новітніх гібридних та синтетичних комбінацій фінансових інструментів) та отримання додаткового прибутку суб'єктом господарювання в процесі їх застосування із врахуванням законодавчих та інших ринкових недосконалостей сучасності [10, с.125].

Одним із ключових заходів є пошук та оцінка можливостей підтримки інновацій. Наявність власних коштів підприємства, доступ до джерел інвестиційних ресурсів для фінансування інновацій, наявність і зацікавленість інвесторів у реалізації інновацій є найважливішими факторами успіху в інноваційному розвитку підприємства. Підтримка інноваційної діяльності підприємств залежить від специфіки об'єкта інвестування. За оцінками фахівців, норма прибутку для підприємств, що виконують дослідження і наукові розробки, складає в середньому 20-30 %. Норма прибутку від інвестицій в інновації для всього суспільства в цілому значно вища завдяки зовнішнім ефектам і складає в середньому від 30 % до 80%, а може досягти і 400% для окремих інвестицій, що характеризує інвестиції в інновації як високоприбуткові [11, с. 91 - 92].

Згідно зі статистикою [12] Apple інвестує близько 5% своїх річних доходів у Research&Development (R&D), Meta (Facebook) – понад 13%, Google - понад 16%, а Amazon зараз інвестує більше 28%.

Незважаючи на значні потенційні прибутки від впровадження інновацій, інвестування у інноваційну діяльність підприємств все ще залишається досить проблематичним. Це, в першу чергу, обумовлено специфікою самої інноваційної діяльності, а саме її інвестиційних особливостей. Такі інвестиції

характеризуються довшим періодом окупності та високим ризиком, що пов'язаний з невизначеністю кінцевого результату здійснення інновацій. Крім того, інвестиції у інноваційну діяльність підприємств не гарантують стабільних доходів і потребують значних одноразових капітальних вкладень. Однак, можливість отримання значно вищої норми прибутку у порівнянні з інвестуванням у інші види діяльності може компенсувати високий ризик, який пов'язаний з інноваціями.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Інвестиційно-інноваційна діяльність компаній в Україні за останні роки (до пандемії ковіду та початку військової агресії що мала місце проти нашої держави) мала деякі позитивні зрушення, однак вищезазначені фактори звісно негативно вплинули та стримують хоч й повільний темп її розвитку. На сьогоднішній день ще не має повноцінно створених сприятливих умов для здійснення компаніями інвестиційно-інноваційної діяльності в можливому потенційному обсязі. Тому, розгляд даної проблематики залишається актуальною й надалі, а використання фінансового інжинірингу є одним з напрямків щодо можливого вирішення даної проблеми.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р., № 1561-ХІІ. Дата оновлення: 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 10.08.2024).
2. Селіверстова Л. С., Міх О. М. Інвестиційна політика підприємства в контексті забезпечення сталого розвитку країни. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7433> (дата звернення: 10.08.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.14
3. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності : навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
4. Алейнікова О.В., Притула Н.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент : навч. посіб. Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016. 614 с.

5. Іоргачова М. І., Ковальова О. М. Інвестиційно-інноваційна модель фінансового ринку України в умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 22-26. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.10.22
6. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.08.2024).
7. Заїка С., Грідін О., Заїка О. Фінансові аспекти інноваційного розвитку. *Економіка та суспільство*. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2885> (дата звернення: 10.08.2024).
8. Скільки Україна витрачає на наукові дослідження та розробки. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/ukraina-z-2013-roku-skorotilavdvichi-vitrati-na-naukovi-doslidzhennya/> (дата звернення: 11.06.2024).
9. Global Innovation Index Database, WIPO, 2023. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> (дата звернення: 7.08.2024).
10. Абакуменко О.В. Сутність та механізм фінансового інжинірингу. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. №1(67). С.125-131.
11. Харків П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2003. 456 с.
12. Schaeffer Ch. How Much Should You Invest in Innovation. URL: <https://customerthink.com/how-much-should-you-invest-in-innovation/> (дата звернення: 11.08.2024).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine “About investment activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (Accessed 10 August 2024).
2. Seliverstova, L. S. and Mih, O. M. (2019), “Enterprise investment policy in the context of ensuring sustainable development of the country”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7433> (Accessed 10 August 2024).
3. Huk, O. V. Shenderivs'ka, L. P. and Mokhon'ko H. A. (2022), *Investuvannia innovatsijnoi diial'nosti* [Investing in innovation], Vydavnytstvo «Politekhnik», Kyiv, Ukraine.

4. Alejnikova, O.V., Prytula, N.M. (2016), *Innovatsijnyj ta investytsijnyj menedzhment* [Innovation and investment management], DVNZ «Universytet menedzhmentu osvity», Kyiv, Ukraine.

5. Iorgachova, M. and Kovalova, O. (2019), “Investment and innovative model of the financial market of Ukraine in the conditions of transformation”, *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 10, pp. 22-26.

6. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2024), available at: <https://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 August 2024).

7. Zaika, S. Hridin, O. and Zaika, O. (2023), “Financial aspects of innovative development”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2885> (Accessed 10 August 2024).

8. GMK Center (2021), “How much does Ukraine spend on scientific research and development”, available at: <https://gmk.center/ua/infographic/ukraina-z-2013-roku-skorotilavdvichi-vitrati-na-naukovi-doslidzhennya/> (Accessed 11 June 2024).

9. WIPO (2023), “Global Innovation Index”, available at: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> (Accessed 7 August 2024).

10. Abakumenko, O.V. (2007), “The essence and mechanism of financial engineering”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 1 (67), pp. 125-131.

11. Kharkiv, P.S. (2003), *Innovatsijna diial'nist' pidprijemstva ta ekonomichna otsinka innovatsijnykh protsesiv* [Innovative activity of enterprises and economical assessment of innovative processes], Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.

12. Schaeffer, Ch. (2021), “How Much Should You Invest in Innovation”, available at: <https://customerthink.com/how-much-should-you-invest-in-innovation/> (Accessed 11 August 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.09.2024 р.